

УДК 02:[005.591.6:004.77](100+477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2025.3(344).9-15

Ярослава Хіміч,

кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри артменеджменту та івент-технологій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,
e-mail: yaroslavakhimich@gmail.com; yakhim@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-1199-3207>

Інноваційна діяльність бібліотек: світові та українські тренди

Статтю присвячено дослідженню інноваційної діяльності бібліотек в умовах сучасного інформаційно-цифрового суспільства. Проаналізовано світові та вітчизняні тренди інноваційної діяльності бібліотек, їх вплив на розвиток бібліотечно-інформаційних послуг і роль бібліотечних закладів у сучасному й майбутньому цифровому суспільстві. Розглянуто досвід українських бібліотек в умовах воєнного часу та їх здатність адаптуватися до нових викликів.

Досліджено аспекти трансформації бібліотек в історичному контексті; надано характеристику інноваціям, наведено їх класифікації, проілюстровані прикладами використання в бібліотечній роботі.

Схарактеризовано головні тренди інноваційної діяльності бібліотек, поміж яких: активна присутність у соціальних мережах, упровадження бібліотечних чат-ботів, великих даних і пов'язаних даних, створення подкастів, проведення вебінарів, використання віртуальної реальності (VR), штучного інтелекту, функціонування клубів кодувань, соціальні інновації. Проаналізовано тренди, запропоновані в документі "Звіт про тренди 2024. Впевнено дивіться у майбутнє інформації".

Наголошено на важливості інноваційної діяльності бібліотек для їх адаптації до умов цифрового суспільства, забезпечення потреб сучасних користувачів і подолання викликів, спричинених війною. Зроблено висновок, що бібліотеки мають потенціал для впровадження інновацій і розвитку відповідно до світових тенденцій, які потребують постійного навчання бібліотечних працівників, стратегічного планування, ініціативної діяльності та соціального партнерства.

Ключові слова: публічна бібліотека; інноваційна діяльність; цифровізація; тренди; інформаційні ресурси; інформаційні технології; соціальні інновації, цифрова грамотність

Постановка проблеми. Дослідження інноваційної діяльності бібліотек і прогнозування подальших напрямів роботи є актуальним і як практика "виживання" й адаптації до сучасних умов, і як основа для розроблення стратегії ефективного функціонування бібліотечних установ у ролі інформаційних соціальних інституцій у майбутньому.

Специфіка впровадження інновацій у діяльність сучасних бібліотек насамперед пов'язана з цифровізацією суспільства — швидким розвитком інформаційних технологій, поява та вдосконалення яких має неперервний динамічний характер і не лише детермінує створення нових гаджетів, інтернет-ресурсів, мобільних застосунків та інших цифрових інструментів, а й радикально змінює способи пошуку, здобуття й використання інформації. Бібліотеки як інформаційні установи мають адаптуватися до цих змін, упроваджуючи нові технології та сервіси; відстежувати сучасні тенденції й, відповідно, вносити технологічні зміни в роботу. Інноваційна діяльність бібліотечних установ є основним елементом їх адаптації до мінливих умов, пов'язаних

із технологічними досягненнями та новими соціальними потребами.

Діяльність українських бібліотек має відповідати світовим тенденціям і вимогам сучасного користувача, охоплювати не лише надання доступу до інформації, а й інтерактивні сервіси та послуги. Проте в сучасних реаліях вітчизняні бібліотеки стикнулися не лише з викликами, зумовленими цифровою епохою, а й із зовнішніми загрозами, як-от фізичне знищення (повне чи часткове руйнування) внаслідок бойових дій, терористичних атак, актів вандалізму та мародерства російських окупантів. Воєнні дії призвели до потужних міграційних процесів, що позначилися на складі аудиторії та її потребах [1]. Публічні бібліотеки як соціальні інституції мають реагувати на ці виклики, і практичний досвід переконує, що вони спроможні виконувати роль соціокультурних та інформаційних просторів, що об'єднують громаду.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання інноваційної діяльності бібліотек спираються на загальну концепцію інноватики, що набула розвитку в середині ХХ ст. і пов'язана з працями

таких науковців: Й. Шумпетер (Joseph Schumpeter), Е. Роджерс (Everett Rogers), К. Фрімен (Chris Freeman), П. Друкер (Peter Drucker), Р. Р. Нельсон (Richard R. Nelson).

Бібліотечні інновації висвітлено й теоретично обґрунтовано в дослідженнях вітчизняних науковців і практиків О. Башун, Т. Вилегжаніної; О. Воскобойнікової-Гузевої; І. Давидової, В. Пашкової, Я. Хіміч.

Окремі види інновацій, зосібна пов'язані з розвитком інформаційного суспільства та цифрових технологій, розглянуто у працях В. Добровольської, Л. Костенка, Н. Кунанець, О. Онищенко, Л. Пугач, Л. Чередник та інших.

Водночас цифрові технології динамічно розвиваються, а пов'язані з ними інновації, які впроваджують у різних бібліотеках, створюють нові практичні кейси.

Мета статті — систематизувати сучасні світові та вітчизняні тренди в інноваційній діяльності бібліотек; визначити їх вплив на розвиток бібліотечно-інформаційних послуг і роль бібліотек у сучасному й майбутньому цифровому суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеризуючи тенденції розвитку сучасних бібліотек та їхньої інноваційної діяльності, варто зауважити, що трансформація (еволюція) цих установ тісно пов'язана з розвитком суспільства, віддзеркалюючи зміни його потреб, технологій і цінностей.

Історія бібліотек, бібліотечної думки та бібліотекознавства описує еволюційний шлях від стародавніх бібліотек, що виникли в цивілізаціях Месопотамії, Єгипту, Китаю як сховища глиняних табличок, папірусів та інших носіїв інформації й були насамперед місцем зберігання знань з елітарним доступом, через середньовічні церковні та монастирські бібліотеки, у яких переписували та зберігали релігійні тексти, через бібліотеки університетів, бібліотеки епох Відродження та Просвітництва до появи публічних бібліотек XIX—XX ст. Започаткування масових публічних бібліотек було зумовлено розвитком системи освіти й зростанням грамотності населення. Бібліотеки поступово ставали не лише місцями зберігання книг, а й культурними центрами, де відбуваються численні заходи (лекції, виставки зустрічі з письменниками, навчання тощо). Ці тенденції були загальносвітовими, проте водночас мали регіональні особливості. Не висвітлюватимемо докладно історичні нюанси, але акцентуємо на одному з них: трансформація публічних бібліотек у СРСР призвела до того, що вони стали інструментом

ідеології та пропаганди, який давав змогу через "правильне" комплектування фондів, "керівництво читанням", проведення агітаційних і "патріотичних" масових заходів формувати потрібний світогляд, утверджували наративи, що впливають і на сьогодні.

Розвиток інтернету та цифрових технологій докорінно змінив роль бібліотек у суспільстві, адже вони трансформувалися в інформаційні центри, що надають доступ до електронних книг, журналів, баз даних та інших цифрових ресурсів, допомагаючи користувачам орієнтуватися у значному обсязі інформації, доступної в мережі. Набули популярності онлайн-послуги, що дають користувачам змогу замовляти книги, продовжувати термін користування та отримувати консультації бібліотекарів дистанційно.

Сучасні бібліотеки пропонують свій простір для навчання та роботи, слугують місцем зустрічей, проведення семінарів, тренінгів та інших заходів, що сприяють інтелектуальному, культурному та духовному розвитку громадянського суспільства.

Отже, розглядаючи тенденції розвитку (трансформації) бібліотек, слід виокремити такі загальноісторичні напрями: *від елітарності до доступності; від зберігання до поширення знань; від фізичних до цифрових носіїв; від пасивного до активного надання послуг.*

Які ж світові та вітчизняні тренди характеризують інноваційну діяльність сучасних бібліотек?

Насамперед систематизуємо сучасні тренди інноваційної діяльності бібліотек України та світу, спираючись на аналіз бібліотечних сайтів і блогів, професійну періодику, зокрема документи Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА), пропозиції від штучного інтелекту (ШІ) та власне бачення, що сформувалося у процесі викладання курсу з підвищення кваліфікації бібліотечних працівників "Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек" [2]. Курс викладається 15 років, постійно оновлюється щодо джерел інформації та практичних прикладів, які унаочнюють результати впровадження новітніх технологій і свідчать про залежність діяльності бібліотек від зовнішніх чинників.

Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність", "інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери" [3].

Є низка класифікацій інновацій, які відрізняються залежно від основних критеріїв. Ці системи розподілу вже стали класичними, ними послуговуються теоретики та практики.

За **ступенем новизни** інновації поділяються на:

— *радикальні (базові)* (принципово нові продукти, послуги чи технології, що створюють нові ринки або галузі: винахід друкарського верстата, комп'ютера, інтернету);

— *удосконалювальні* (поступове вдосконалення продуктів, послуг чи технологій: нові версії програмного забезпечення, модернізовані моделі гаджетів);

— *комбіновані (модифікаційні)* передбачають поєднання наявних елементів у нові комбінації (смартфон, що поєднує функції телефону, комп'ютера та камери).

За **об'єктом інновацій** інновації поділяються на:

— *продуктні* (створення нового інформаційного продукту або послуги, які є новими або зі значно вдосконаленими властивостями чи способами використання: електронний каталог, віртуальна довідка, віртуальна книжкова виставка тощо);

— *техніко-технологічні* або *процесні* (упровадження нових чи поліпшених методів виробництва або надання послуг: автоматизація виробництва (АБІС), упровадження CRM-систем);

— *організаційні* (упровадження нових організаційних структур або методів управління: створення при бібліотеках інтернет-центрів, тренінгових центрів, хабів цифрової освіти тощо; упровадження проектного менеджменту);

— *маркетингові* (упровадження нових методів продажу або просування продуктів чи послуг: використання соціальних мереж для маркетингу, створення програм лояльності).

За **сферою застосування** розрізняють інновації:

— *технологічні* (упровадження новітніх технологій у виробництво або надання послуг: використання штучного інтелекту, робототехніки);

— *соціальні* (розроблення нових рішень для соціальних проблем: створення програм допомоги внутрішньо переміщеним особам, сприяння формуванню безбар'єрного середовища, соціальне партнерство);

— *економічні* (упровадження нових бізнес-моделей або фінансових інструментів: фандрейзингова та проектна діяльність бібліотек).

За **масштабом поширення** інновації поділяються на:

— *локальні* (на рівні окремого підприємства або організації);

— *галузеві* (в межах окремої галузі);

— *глобальні* (мають вплив на світову економіку).

Ці класифікації допомагають краще зрозуміти природу інновацій та їх роль у розвитку суспільства, а також можуть бути основою для опису трендів інноваційної діяльності.

Наприклад, якщо розглядати бібліотечні інновації з позиції ступеня новизни, то *радикальним* напрямом є створення повністю віртуальних бібліотек із доступом до великих масивів інформації; використання штучного інтелекту для персоналізованих рекомендацій і навчання; упровадження технологій віртуальної та доповненої реальності для занурення у світ книги. Саме такі бібліотеки описує ШІ у футуристичних прогнозах, і саме над їх створенням працюють закордонні та українські бібліотекознавці [4; 5].

Удосконалювальні інновації передбачають поступові заходи з оновлення бібліотечного програмного забезпечення й упровадження нових сервісів для користувачів (онлайн-замовлення книг, отримання онлайн-консультації через бібліотечний чат-бот тощо). Загалом, удосконалювальні інновації можуть стосуватися всіх інновацій, запланованих для об'єкта.

До *комбінованих* інновацій, що мають на меті поєднання різних елементів, належить, наприклад, створення бібліотечних коворкінгів із доступом до цифрових ресурсів і 3D-принтерів, організація онлайн-курсів із цифрової грамотності, проведення віртуальних виставок із використанням інтерактивних елементів. Досвід втілення таких інновацій у бібліотеках України вже є, і ця практика продовжує поширюватися.

За таким самим принципом можна аналізувати й ілюструвати прикладами інші класифікації, що стосуються інновацій. Це доволі цікава та корисна вправа, яку виконують бібліотекарі під час практичних занять із підвищення кваліфікації для кращого усвідомлення сутності інновацій.

Для глибшого розуміння тенденцій варто спиратися на аналітичні документи, зокрема на статтю "Інновації — це можливості" (ІФЛА, 2023) [6] і "Звіт про тренди 2024. Впевнено дивіться у майбутнє інформації" (ІФЛА, 2024) [7].

У статті "Інновації — це можливості" було розглянуто "останні інновації в бібліотеках, що охоплюють широкий спектр технологій та ініціатив, спрямованих на вдосконалення бібліотечних послуг і забезпечення потреб сучасних користувачів" [6].

Серед головних бібліотечних інновацій слід виокремити блок, що охоплює *соціальні мережі, чат-боти, подкасти, вебінари, віртуальну реальність (VR)*.

Аналізуючи роботу бібліотечних *чат-ботів*, зауважимо, що розширення можливостей опрацювання природної мови робить їх використання дедалі перспективнішим для цілодобової підтримки користувачів. Бібліотеки мають можливість розробляти власні чат-боти, адаптовані до певних потреб і мовних контекстів. Упровадження чат-ботів у бібліотеках України перебуває на початковій стадії, проте сервіс стрімко розвивається.

Віртуальна реальність (VR). Надає нові можливості для навчання й проведення зустрічей у віртуальних просторах. Бібліотеки можуть використовувати VR для створення віртуальних читальних залів і навчальних просторів, забезпечуючи доступ до оцифрованих матеріалів та онлайн-консультацій [5].

Соціальні мережі. Активна присутність у соціальних мережах є важливою для бібліотек, оскільки це основний сучасний канал комунікації з користувачами.

Подкасти й вебінари. Ці формати стали популярними засобами обміну інформацією між бібліотекарями та користувачами, особливо під час пандемії.

Чимало з цих інновацій вже впроваджено в роботу бібліотек України, і процес триває.

Наступна інновація стосується "Проектування будівель" і передбачає *енергоєфективний дизайн* з урахуванням глобальної проблеми зміни клімату. Бібліотеки приділяють увагу екологічному дизайну будівель, використовуючи інноваційні технології для зменшення споживання ресурсів. На жаль, у воєнний період, коли бібліотеки України перебувають під постійною небезпекою фізичного знищення чи руйнування, планувати спорудження нових будівель не на часі. Однак саме цей тренд може становити основу відбудови / побудови нових бібліотечних закладів у повоєнний період. І сьогодні слід визначити, де і як реалізувати це завдання. Крім того, питання комфортного, інклюзивного бібліотечного простору також є трендовим.

Ще одна бібліотечна технологічна інновація, про яку йдеться у статті "Інновації — це можливості", — упровадження *відкритого вихідного коду*. Бібліотеки активно використовують і розвивають програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом, як-от Koha, Islandora та Samvera. Цей крок допоможе адаптувати технології до конкретних потреб та брати участь у розвитку інновацій. Наразі українські бібліотечні установи успішно опановують Koha, а отже наближаються до світових тенденцій роботи.

Великі дані та пов'язані дані. Бібліотеки досліджують можливості великих даних і пов'яза-

них даних для вдосконалення сервісів і надання доступу до різноманітної інформації, охоплюючи урядову інформацію.

Клуби кодування, хакатони, бібліотечні лабораторії. У статті [6] наголошено, що "бібліотеки активно впроваджують інновації з демократизації доступу до інформаційних технологій через клуби кодування, залучення відкритого програмного забезпечення та хакатони. Такі інноваційні простори в публічних бібліотеках є форумом для взаємодії з новими та новітніми технологіями і дають можливість досліджувати та експериментувати з цими технологіями..."; "бібліотеки сприяють розвитку цифрової грамотності та інновацій, організовуючи клуби кодування, хакатони та інші заходи, що дають змогу залучити спільноту до вивчення технологій" [6].

У статті також акцентовано на важливості питання кібербезпеки ("Кібербезпека та конфіденційність, єдиний вхід та керування ідентифікацією"). Захист даних користувачів і безпека систем є пріоритетом для бібліотек. Йдеться й про впровадження в роботу ШІ, але інновації, пов'язані з його використанням, докладно не розглянуто.

Можемо підсумувати, що загалом світові тренди корелюють із вітчизняною бібліотечною теорією та практикою, проте мають локальні особливості. Цей висновок, підтверджує аналіз Звіту ІФЛА про тренди 2024, оприлюдненого 30 вересня 2024 р. у Брисбені (Австралія) на саміті "Інформаційне майбутнє" [7].

Звіт містить два основні складники: набір трендів, визначених на основі всебічного огляду літератури, та набір сценаріїв, що досліджують різні напрями майбутнього розвитку, з якими можуть стикнутися людство та бібліотеки.

Тренди розглянуто як комплекс тенденцій, що можуть мати й позитивні, й негативні наслідки, а тому мають становити предмет подальших дискусій і напрацювань.

Наприкінці звіту наголошено, що ця інформація може слугувати основою для розроблення власної стратегії розвитку установи, що враховуватиме окреслені тенденції та сценарії.

У звіті визначено сім основних комплексних трендів, насамперед пов'язаних з інформаційним складником суспільного розвитку. Розглянемо їх у контексті інноваційної діяльності бібліотек.

Перша тенденція стосується змін "практики знань": "Майбутнє містить як можливості, так і виклики для підтримання справедливості в системах знань. Це стосується питань про те, що ми вважаємо знанням, залучення розмаїття голосів і

підвищення обізнаності про дезінформацію" [7]. Інтерпретуючи цю тезу в контексті діяльності бібліотек, можна припустити, що інформаційне та цифрове суспільство залишає для них пріоритетними завдання щодо менеджменту знань, подолання цифрової нерівності, навчання цифрової та медіаграмотності, формування критичного мислення.

У межах другої тенденції — "ШІ та інші технології трансформують суспільство" — визначено можливості й загрози від штучного інтелекту й інших новітніх технологій. Зокрема, зауважено, що "генеративний штучний інтелект та нові технології змінюють те, як ми створюємо, обмінюємося та використовуємо інформацію" [7], а отже можуть впливати на створення та поширення дезінформації, дипфейків*, упереджень. Акцентовано на потенціалі технологій для створення нових способів взаємодії з інформацією та її захисту. Ці тези є доволі важливими, особливо в контексті викликів, що постають перед українськими бібліотеками та суспільством, які потерпають від гібридної війни РФ.

Третя тенденція стосується довіри до інформаційних установ, медіа й державних інституцій. Зазначено, що сучасні технології та ШІ надають можливості створювати дипфейки, здатні підривати довіру до певних інституцій та впливати на приватне життя людей. Звідси випливає четверта тенденція, пов'язана з компетентностями людини ХХІ ст.

"4. Навички та вміння стають складнішими — для процвітання людям потрібні практичні, критичні та цифрові навички. Це зумовлює зростання попиту на навички та дивіденди, які може принести інформаційно грамотне суспільство, але також і на ризики для тих, хто має нижчий рівень навичок" [7]. Наголосимо, що цей тренд актуалізує діяльність бібліотек із формування цифрової та медіаграмотності, розуміння принципів роботи ШІ.

"5. Цифрові технології розподіляються нерівномірно — цифрова інклюзія збільшить справедливість. Йдеться про зростання цифрового розриву, а також проблеми, пов'язані з переведенням послуг лише в онлайн. Водночас це також передбачає розвиток потенціалу інклюзивного інформаційного середовища у сфері культури" [7]. Бібліотеки можуть сприяти цифровій

інклюзії власні інформаційні ресурси та надання доступу до цифрових ресурсів і навчання цифрової грамотності.

"6. Інформаційні системи використовують дедалі більше ресурсів — наші інформаційні запити впливають на планету. Це свідчить про потребу приєднатися до зеленої економіки, знаходячи шляхи розв'язання як екологічних проблем, так і проблем справедливості. Проблеми зростання електронних відходів та використання ресурсів є пріоритетними" [7]. Для бібліотечних закладів цей тренд варто розглядати в контексті створення "зелених бібліотек" від проєктування будівель із залученням енергоощадних технологій до використання екологічно чистих матеріалів для будівництва й ремонту; встановлення енергоефективного освітлення та систем опалення / кондиціонування. Доцільною буде оптимізація використання обладнання та цифровізація документообігу, активне впровадження електронних ресурсів для зменшення потреби в друкованих виданнях; створення електронних бібліотек та архівів, надання цифрових бібліотечних послуг (онлайн-каталоги, електронна реєстрація читачів, онлайн-замовлення книг; використання хмарних технологій для зберігання та опрацювання даних; оцифровування документів). Слід наголосити на проблемі відповідальної утилізації обладнання, розв'язання якої передбачає співпрацю з компаніями, що відповідають за перероблення електронних відходів; організацію пунктів збирання відпрацьованого обладнання; ремонт і модернізацію наявного обладнання замість його заміни; використання відновлених комп'ютерів та інших пристроїв. Для бібліотек органічною є екологічна освітня й просвітницька діяльність (проведення лекцій, семінарів, майстер-класів із питань екології та сталого розвитку; створення екологічних інформаційних ресурсів).

"7. Люди шукають зв'язків із громадою — створення місць для спільного використання простору та ресурсів є ключем до побудови справедливого суспільства" [6]. Ця тенденція стосується соціальних бібліотечних інновацій, що мають вагоме значення під час воєнної агресії.

Висновки. Інноваційна діяльність бібліотек є ключовим елементом їх адаптації до умов цифрового суспільства, що дає установам змогу залишатися конкурентоспроможними в умовах швидкого розвитку технологій і зростання інформаційних потреб користувачів. Бібліотеки України стикнулися з новими викликами внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, але продемонстрували здатність виконувати функції со-

* Deepfake; конкатенація слів deep learning ("глибоке навчання") та fake ("підробка") — методика синтезу зображення людини, яка базується на штучному інтелекті. Використовують для поєднання й накладення одних зображень та відео на інші.

ціокультурних та інформаційних центрів для громади, а також важливих осередків для підтримки, навчання та об'єднання населення в кризових ситуаціях.

Світові та вітчизняні тренди інноваційної діяльності бібліотек охоплюють:

— використання новітніх технологій: штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, чат-ботів, хмарних технологій тощо;

— розвиток цифрових послуг: онлайн-каталогів, електронних ресурсів, дистанційних консультацій, навчання цифрової грамотності;

— зміцнення ролі бібліотек у суспільстві: створення комфортних й інклюзивних просторів, проведення широкого спектра заходів, сприяння соціальній інтеграції та розвитку громадянського суспільства.

Українські бібліотечні установи мають потенціал для впровадження інновацій і розвитку

відповідно до світових тенденцій. Це завдання потребує постійного навчання бібліотечних працівників, оновлення матеріально-технічної бази й активного залучення до міжнародної співпраці.

Досвід війни засвідчив важливу роль бібліотек у кризових ситуаціях та потребу подальшого розвитку їхнього інноваційного потенціалу. Бібліотечні заклади мають бути готовими до нових викликів та адаптувати діяльність до запитів суспільства в умовах невизначеності.

Для успішного впровадження інновацій важливо усвідомлювати, що трансформація бібліотек є неперервним процесом, безпосередньо пов'язаним зі змінами в суспільстві, а також слід враховувати потреби користувачів, специфіку роботи бібліотеки та зовнішні чинники. Розвиток інноваційної діяльності бібліотечних закладів сприяє підвищенню їх ефективності, доступності та соціальної значущості.

Список бібліографічних посилань

1. Хімич Я. О. Роль інноваційної діяльності публічних бібліотек України в системі безперервної інформаційно-бібліотечної освіти. *Нові парадигми освіти і науки XXI століття: інкорпорація креативних практик у підготовці фахівців культури і мистецтв* : колективна монографія / уклад.: О. Р. Копієвська, Н. О. Шевченко. Київ : НАКККиМ, 2024. С. 187—203. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/5648>.
2. Хімич Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек : посіб. для бібліот. за прог. підвищ. кваліф. ; УБА, НАКККиМ, Центр безперервн. інф.-бібл. освіти та ін. Київ : Саміт-Книга, 2012. 88 с. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00JGZP.pdf.
3. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення 25.03.24).
4. Хрущ С., Кушнар'єв В., Лютий А., Онищенко І. Імерсивні технології для електронних бібліотек. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023. № 6 (2). С. 341—352. doi: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.2.2023.293605>.
5. Загуменна В. Перспективи застосування імерсивних технологій у діяльності бібліотек України. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. № 14. С. 66—75. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318314>.
6. Innovations are opportunities. IFLA. URL: <https://www.ifla.org/news/innovations-are-opportunities/>.
7. Trend report 2024. IFLA URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/ifla-trend-report-2024.pdf>.

Yaroslava Khimich,

PhD of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of Art Management and Event Technologies
of the National Academy of Culture and Arts Management

Innovative activities of libraries: global and Ukrainian trends

The article is devoted to the study of innovative activities of libraries in the context of the modern information and digital society. The author analyzes global and domestic trends in the innovative activities of libraries, their impact on the development of library and information services, and the role of libraries in the present and future digital society. Special attention is paid to the experience of Ukrainian libraries in wartime and their ability to adapt to new challenges.

The article examines the transformation of libraries in a historical context, provides a description of innovations, and describes various classifications of innovations, illustrated by examples of their implementation in library activities.

The key trends in the innovative activities of libraries are characterized, including active presence in social networks, implementation of library chatbots, creation of podcasts, conducting webinars, use of virtual reality (VR), introduction of Big Data and Linked Data, use of artificial intelligence, operation of coding clubs, and social innovations. Trends proposed in the IFLA Report "Trends 2024" are also analyzed.

The article emphasizes the importance of innovative activities of libraries for their adaptation to the conditions of the digital society, meeting the needs of modern users, and overcoming the challenges caused by the war. The author

concludes that libraries have the potential to implement innovations and develop in accordance with global trends, which requires continuous training of library staff, strategic planning, proactive activities, and social partnerships.

The development of innovative activities of libraries contributes to increasing their efficiency, accessibility, and social significance.

Keywords: public library; innovative activity; digitalization; trends; information resources; information technology; social innovation; digital literacy

References

1. Khimich Ya. O. (2024). Rol' innovatsiynoyi diyal'nosti publichnykh bibliotek Ukrayiny v systemi bezperervnoyi informatsiyno-bibliotechnoyi osvity. In O. R. Kopyevs'ka & N. O. Shevchenko (eds.) *Novi paradyhmy osvity i nauky XXI stolittya: inkorporatsiya kreatyvnykh praktyk u pidhotovtsi fakhivtsiv kul'tury i mystetstv : kolektyvna monohrafiya*, pp. 187—203. Kyiv: NAKKKiM. Available at: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/5648>.
2. Khimich Ya. O. (2012). *Innovatsiyni zminy v bibliotetsi na osnovi proektnoho, kadrovoho menedzhmentu ta initsiatyvnoyi diyal'nosti bibliotek*. Kyiv: Samit-Knyha. Available at: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00JGZP.pdf.
3. *Pro innovatsiynu diyal'nist' : Zakon Ukrayiny vid 4 lipnia 2002 roku № 40-IV*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (accessed 25.03.24).
4. Khrushch S., Kushnar'ov V., Lyuty A., & Onyshchenko I. (2023). Immersyvni tekhnolohiyi dlya elektronnykh bibliotek. *Tsyfrova platforma: informatsiyni tekhnolohiyi v sotsiokul'turniy sferi*, 6 (2), pp. 341—352. doi: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.2.2023.293605>.
5. Zahumenna V. (2024). Perspektyvy zastosuvannya imersyvnnykh tekhnolohii u diialnosti bibliotek Ukrainy. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiynykh nauk*, 14, pp. 66—75. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318314>.
6. Innovations are opportunities. (2023). IFLA. Available at: <https://www.ifla.org/news/innovations-are-opportunities/>.
7. Trend report 2024. (2024). IFLA. Available at: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/ifla-trend-report-2024.pdf>.

Надійшла до редакції 7 березня 2025 року

УДК 027.022:[005.591.6:338.482/.483]((477.72))(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2025.3(344).15-24

Володимир Міронов,

аспірант КНУКіМ,

e-mail: vovamironov91@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2155-9386>

Публічні бібліотеки як інформаційно-туристичні хаби

Метою статті є аналіз сучасного стану публічних бібліотек на прикладі роботи Херсонської централізованої бібліотечної системи Херсонської міської ради та визначення викликів і можливостей для їх трансформації в сучасні інформаційно-туристичні хаби.

Під час дослідження застосовано методи аналізу та синтезу для вивчення теоретичних і практичних джерел; порівняльний метод для дослідження досвіду функціонування бібліотек як туристичних хабів у різних країнах; методи прогнозування для визначення можливостей трансформації бібліотек Херсонської централізованої бібліотечної системи Херсонської міської ради.

Проведений аналіз засвідчив, що публічні бібліотеки Херсона мають значний потенціал для розвитку інформаційно-туристичної діяльності. Водночас ці можливості реалізуються в умовах, ускладнених не лише обмеженням фінансуванням, застарілою технічною базою і браком кадрів, а й специфічними соціально-політичними викликами регіону. Зокрема, це стосується наслідків тимчасової окупації, до яких належать відсутність українського самоврядування та належного контролю за бібліотечною сферою, а також управлінські прогалини, що впливають на стратегічне планування й розвиток.

Висвітлено успішні практики українських і зарубіжних бібліотек, які ефективно інтегрують в роботу освітній, культурний і туристичний складники, створюючи інтерактивні простори, організовуючи екскурсії та співпрацюючи з туристичними агенціями.

Розглянуто низку викликів і запропоновано шляхи їх подолання через упровадження інноваційних методів роботи, зміцнення управлінських механізмів, залучення ресурсів громади та розширення партнерства на місцевому й національному рівнях.

Ключові слова: соціальні комунікації; модернізація; інноваційна діяльність публічних бібліотек; організаційна структура бібліотек; публічні бібліотеки Херсонщини

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації, яка відповідала б вимогам цифрової діяльності публічних бібліотек потребує транс- епохи та інтересам громади. Одним із перспек-